

Відгук на дисертаційну роботу
здобувача ступеня доктора філософії Андрєєвої Тамари Олександрівни
«Клініко-патогенетичні особливості та порівняльний аналіз
дегенеративно-дистрофічного процесу в шийному відділі хребта у людей і
тварин» на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона
здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина»

(опонент: Григор'єва Наталія Вікторівна, доктор медичних наук, професор, керівник відділу клінічної фізіології та патології опорно-рухового апарату ДУ "Інститут геронтології імені Д.Ф. Чеботарьова" НАМН України»).

1. Актуальність обраної теми дисертації.

Дисертація Андрєєвої Тамари Олександрівни «Клініко-патогенетичні особливості та порівняльний аналіз дегенеративно-дистрофічного процесу в шийному відділі хребта у людей і тварин» є ґрунтовним науковим дослідженням, присвяченим актуальній проблемі сучасної медицини та біології. Актуальність роботи зумовлена високою поширеністю дегенеративних уражень хребта, які стають причиною хронічного болю та неврологічного дефіциту у осіб середнього і старшого віку. Особливого значення ця тема набуває у зв'язку зі збільшенням тривалості життя населення та зростанням питомої ваги старших вікових груп, для яких проблеми остеохондрозу та спондилодегенерації шийного відділу хребта є дуже частими. Комплексний підхід до вивчення патології шийного відділу хребта із залученням як клінічних, так і сучасних експериментально-діагностичних методів є безсумнівною перевагою цієї роботи.

2. Зв'язок теми дисертації з державними і галузевими науковими програмами.

Дисертаційна робота здійснена у межах планових наукових досліджень Чорноморського національного університету ім. Петра Могили та є частиною планової науково-дослідної роботи кафедри медичної біології та фізики, мікробіології, гістології, фізіології та патофізіології за темою «Клітинні та гуморальні механізми патологічних процесів і хвороб та розробка принципів і методів їхньої корекції» (№ 0120U104996, держреєстрація). Здобувачка брала участь у виконанні даного наукового проєкту в якості одного з виконавців.

3. Новизна дослідження та одержаних результатів.

Дисертаційне дослідження відзначається новаторським підходом та отриманням нових наукових результатів.

Авторкою вперше виконано системний порівняльний аналіз клініко-морфологічних змін у шийному відділі хребта людини й тварин із застосуванням сучасних комплексних методів. Робота вирізняється тим, що одночасно охоплює клінічний аспект (клініко-неврологічне обстеження пацієнтів, оцінка больового синдрому за стандартизованими шкалами) і використання передових інструментальних методик (мультиспіральна комп'ютерна томографія (КТ) з денситометричними та морфометричними вимірюваннями) для оцінки структурних змін хребта. Вперше отримано дані про спільні патофізіологічні закономірності розвитку остеохондрозу шийного відділу в людини та тварин (визначена роль деформації шийного лордозу, формування вторинного стенозу спинномозкового каналу тощо), а також про видові відмінності перебігу цього процесу (зокрема, менша вираженість змін у котів, істотна подібність перебігу у великих собак і людей). Ці результати розширюють наукове уявлення про дегенеративні ураження хребта та є значущими для як медицини, так і ветеринарії.

4. Теоретичне та практичне значення одержаних результатів.

Отримані у дисертації результати мають вагоме як теоретичне, так і практичне значення. З теоретичного погляду, робота поглиблює розуміння патофізіології дегенеративно-дистрофічних процесів у хребті, особливо в аспекті вікових змін: продемонстровано вплив деформації шийного лордозу і звуження спинномозкового каналу на розвиток неврологічної симптоматики у різних видів. Міждисциплінарний характер дослідження сприяє взаємозбагаченню медицини та ветеринарної науки, оскільки отримані дані можуть бути використані в обох галузях знань для подальших наукових пошуків.

Практична цінність роботи полягає у можливості застосування її результатів для вдосконалення системи діагностики та профілактики патології хребта. Показано перспективність використання методів КТ-денситометрії та морфометричних індексів (зокрема, індексу Павлова–Торг) у ветеринарній практиці для ранньої діагностики дегенеративних уражень хребта у тварин. Також матеріали дисертації можуть бути основою для розробки рекомендацій щодо оптимізації обстеження та спостереження за пацієнтами з остеохондрозом шийного відділу. Впровадження результатів дослідження підтверджено наявністю відповідних актів та інформаційних листів МОЗ України, а основні положення роботи вже використовуються у практиці (клінічній та педагогічній) профільних установ.

5. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації.

У дисертації ретельно продумана та реалізована методологія дослідження. Авторкою чітко сформульовано мету та завдання роботи (сім послідовних завдань, спрямованих на всебічне вивчення теми). Дослідження виконувалося у 2019–2023 рр. з неухильним дотриманням етичних норм щодо роботи як з пацієнтами, так і з тваринами: отримано інформовану згоду власників тварин; всі діагностичні процедури були неінвазивними, безболісними та відповідали сучасним біоетичним вимогам. Визначені авторкою критерії включення та виключення учасників є обґрунтованими – з людських груп виключали пацієнтів із тяжкою супутньою патологією, що могла вплинути на стан хребта, а з тваринних груп – породи зі спадковою схильністю до хондродистрофії. Такий підхід мінімізував можливі артефакти й підвищив надійність отриманих результатів.

Обсяги вибірки відповідають поставленим задачам: обстежено 65 осіб з патологією шийного відділу хребта та 75 тварин (14 котів, 61 собака; з них 42 – дрібних порід і 19 – великих). Репрезентативність вибірки підсилюється тим, що середній вік та інші важливі характеристики груп людей і тварин були співставні; зокрема, вік собак переведено у «людський еквівалент» за визнаною формулою, що дозволило коректно порівнювати вікові аспекти дегенеративних змін. Для оцінки клінічного стану застосовано стандартизовані підходи: використано візуально-аналогові шкали болю (адаптовані для кожного виду) та уніфіковані протоколи неврологічного обстеження.

Інструментальна база дослідження є сучасною та адекватною поставленим цілям. Використано мультиспіральні комп'ютерні томографи експертного класу, отримано високоякісні КТ-зображення хребта, які піддавалися детальному морфометричному аналізу. Зокрема, вимірювали щільність кісткової тканини тіл хребців (в одиницях Хаунсфілда) для виявлення остеопенічних змін, обчислювали індекс Павлова–Торг для кількісної оцінки ступеня звуження спинномозкового каналу. Проведено складні мультипланарні реконструкції, що дозволило оцінити просторову конфігурацію хребта і кутові параметри шийного лордозу в різних групах.

Отримані дані опрацьовані з використанням коректних методів статистичного аналізу: застосовано дисперсійний аналіз (ANOVA) для міжгрупових порівнянь та непараметричний критерій Крускала–Уолліса для підтвердження результатів при порівнянні медіан. Встановлений поріг значущості ($p < 0,05$) відповідає загальноприйнятим стандартам, що гарантує

надійність інтерпретації результатів. Важливо, що в роботі чітко продемонстровані статистично значущі відмінності між основними та контрольними групами, що дозволило зробити обґрунтовані висновки про вплив різних факторів (маси тіла тварин, ступеня стенозу тощо) на клінічні прояви. Результати представлені у вигляді наочних таблиць і графіків, що полегшує їх аналіз та сприйняття.

Основні наукові результати дисертації повністю відповідають поставленим завданням. У висновках роботи чітко відображено ключові досягнення дослідження без необґрунтованих тверджень – кожен висновок логічно випливає з отриманих даних. Стиль викладу матеріалу є академічним, але доступним; спеціальна термінологія використана коректно. Дисертація достатньо проілюстрована (містить необхідну кількість якісних рисунків і таблиць) та спирається на розгорнутий огляд літературних джерел (понад 200 найменувань). Наявність додатків з підтверджуючими документами (акти впровадження, список публікацій тощо) підкреслює повноту та практичну цінність проведеного дослідження.

6. Зауваження до змісту та оформлення дисертації.

Як зауваження методологічного характеру, можна було б зазначити, що кількість обстежених котів ($n=14$) є відносно невеликою у порівнянні з іншими групами. Можливо, розширення цієї підгрупи могло б надати ще більше статистичної потужності для міжвидового аналізу. Однак залучення великої кількості тварин є об'єктивно непростим завданням, тому наведені результати слід вважати цілком достатніми та репрезентативними, зважаючи на використані статистичні методи.

Термін «кістково-хрящова система» не є загальновживаним і потребує заміни для кращого сприйняття отриманих результатів.

Перше речення другого висновку є не конкретним і потребує уточнення.

Третій висновок є надто розлогим і містить пояснення автора, а не безпосередньо висновок проведеного дослідження.

В роботі присутні деякі граматичні та стилістичні помилки, які не впливають на якість проведеного дослідження.

Змістовних зауважень чи принципових методологічних претензій до роботи немає. Вищезазначені зауваження не впливають на результати даного дослідження і не зменшують його цінність.

7. Висновок.

Дисертаційна робота Андреевої Т.О. вирізняється високим рівнем методологічного виконання та значним науковим рівнем отриманих результатів. Вона повністю відповідає встановленим вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії (спеціальність 222 «Медицина»), а її авторка цілком заслуговує на присудження цього наукового ступеня.

Керівник відділу клінічної фізіології та
патології опорно-рухового апарату
ДУ "Інститут геронтології імені
Д.Ф. Чеботарьова" НАМН України
доктор медичних наук, професор

Н.В. Григор'єва

